

Nr 230.

Av herr **Frändén m. fl.**, i anledning av *Kungl. Maj:ts proposition med förslag till kommunalskattelag m. m.*

I Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till kommunalskattelag m. m. (nr 102) givas vissa regler för beskattning av fast egendom, beträffande vilka det synes kunna ifrågasättas, huruvida desamma äro av beskaffenhet att tillgodose kommunernas berättigade intresse av att till grund för beskattningen inom resp. kommuner läggas verkliga beloppet av den inkomst, som härflutit av till kommunerna hörande fastigheter. Sålunda föreskrives:

i 18 §, att såsom särskild förvärvskälla skall i fråga om jordbruksfastighet anses varje fastighet, fastighetsdel eller komplex av fastigheter, som i ägarens eller brukarens hand är att anse såsom förvaltningsenhet, samt

i 56 § följande: Äro fastigheter inom olika kommuner att anse såsom en förvärvskälla, efter ty i 18 § sägs, skall den från fastigheterna gemensamt härflutna inkomsten tagas till beskattning i varje kommun till så stor del, som kan anses hava inom kommunen härflutit. Kan utredning härom icke vinnas, skall inkomsten fördelas till beskattning mellan kommunerna efter ty som kan finnas skäligt med hänsyn till den bruttointäkt, som influtit inom varje kommun, eller till det förhållande, vari fastigheternas taxeringsvärden stått till varandra.

I anvisningarna till berörda paragrafer givas förtydligande bestämmelser. I anvisningarna till 18 § förklaras begreppet förvaltningsenhet i förevarande sammanhang på sådant sätt, att för att fastigheter skola tillsammans bilda en dylik enhet fordras icke blott att de hava gemensam innehavare och stå under överinseende av innehavaren eller hans representant, utan jämväl att de stå under gemensam förvaltning och drift på sådant sätt, att de framträda, ekonomiskt sett, såsom en naturlig enhet. Anvisningarna till 56 § innehålla, att fördelningen av inkomsten får ske efter taxeringsvärdena, därest annan skälig grund för fördelningen icke kan utfinnas, varjämte föreskrives, att, om inkomsten av jordbruksfastighet till mera avsevärd del härflutit från skogsbruk, hänsyn härtill bör tagas vid fördelningen, så att inkomsten av skogsbruket fördelas i förhållande till skogsvärdet i de olika kommunerna samt inkomsten av jordbruk med binäringar fördelas i förhållande till jordbruksvärde samt tomt- och industrivärde.

De på förevarande område nu gällande föreskrifterna återfinnas i Kungl. förordningen angående bevillning av fast egendom och av inkomst den 28 oktober 1910 jämte de vid samma förordning fogade särskilda anvisningarna till ledning vid taxeringen. Särskilt är härvid att märka 3 § 3:o första stycket i anvisningarna, sådant detta författningsrum lyder enl. Kungl. förordning den 18 november 1921. Sistberörda föreskrift, vilken beslöts av 1920 års riksdag och första gången kom i tillämpning vid 1921 års taxering, är av följande innehåll: Äger eller brukar skattskyldig jordbruksfastighet inom skilda kommuner, må, i den mån det icke kan utredas, huru stor inkomst härflutit av fastigheterna i varje särskild kommun, den från fastigheterna gemensamt härflutna inkomsten till beskattning kommunerna emellan fördelas i samma proportion, i vilken fastigheternas taxeringsvärden belöpa å de särskilda kommunerna. Tillika föreskrives, att vid beräkningen hänsyn på visst sätt skall tagas till särskilda omkostnader för fastighet inom viss kommun.

Denna för närvarande gällande beskattningsregel, vilken väl i formen men, på sätt nedan närmare skall visas, knappast i realiteten skiljer sig från Kungl. Maj:ts ovan omförmälda förslag, har i tillämpningen visat sig medföra synnerligen betänkliga konsekvenser för ett mångtal kommuner. Närmast avses här kommuner, till största delen belägna i de nordliga länen, beträffande vilka de till kommunerna hörande fastigheterna väsentligen äro att betrakta såsom skogsfastigheter. För dessa kommuner innebär beskattningsregeln ifråga, att kommunerna icke komma i tillfälle att uppbära skatt för inom desamma intjänad inkomst. Detta blir fallet, när en och samme skattskyldige, oftast något av de stora trävarubolagen, äger eller brukar fastigheter, förutom i de kommuner, där avverkning under resp. beskattningsår ägt rum, jämväl inom andra kommuner. Det har nämligen visat sig, att bolagen funnit med sin fördel förenligt att uppgiva inkomsterna från samtliga av dem ägda fastigheter i en klumpsiffra under täckmantel, att bolagens bokföring är så lagd, att den icke tillstädjer urskiljandet av på olika fastigheter eller på samtliga fastigheter inom olika kommuner belöpande inkomster. När ifrån det sålunda framkomna beloppet drages sex procent av samtliga fastigheternas taxeringsvärden, återstår ofta icke någon till bevillning beskattningsbar inkomst, och i varje fall är det kvarstående beloppet så lågt, att de kommuner, inom vilka avverkning ägt rum, icke tillföras behörig andel av inkomsten för beskattning.

Det kan i förevarande avseende hänvisas till det utlåtande i saken, som avgivits av länsstyrelsen i Kopparbergs län och som återgivits i propositionen nr 102 sid. 462, 463. Där framhålles, att det anmärkta missförhållandet uppmärksamrats av såväl taxeringsnämnder som länets prövningsnämnd, vilka dock måste låta bero vid vederbörandes förklaring, att annan fördelningsgrund än efter taxeringsvärdena icke kunnat åberopas. — Även inom andra län hava emellertid på denna punkt tvister uppkommit

mellan å ena sidan de skattskyldiga och å andra sidan beskattningsnämnderna. I ett stort antal fall hava dessa tvister förts inför högre instans, och synes härvid kammarrätten hava intagit den ståndpunkt, som Kopparbergs läns prövningsnämnd enligt länsstyrelsens utlåtande funnit oundviklig. Huru regeringsrätten kommer att ställa sig till saken, torde tills vidare vara ovisst. För så vitt någon slutsats kan dragas av under innevarande vår avgjorda mål angående ett bolag, vilket vore ägare till fastigheter inom 35 olika kommuner, fördelade på tre län, skulle regeringsrättens uppfattning sammanfalla med kammarrättens. Emellertid hade dessa mål dragits under regeringsrättens prövning genom besvär av vederbörande kommuner, efter det att prövningsnämnden eller kammarrätten undanröjt inom kommunerna åsatta taxeringar.

De nu berörda rättsfallen äro ägnade att ytterligare belysa, vilken ofördelaktig ställning kommunerna intaga. Efter det att bolagen uppgivit sin inkomst av samtliga eller en del fastigheter i ett belopp, söka de kommunerna närstående taxeringsnämnderna åstadkomma utredning, i vad mån inkomsten härflutit från allenast viss eller vissa av dessa fastigheter. Det ligger i sakens natur, att taxeringsnämnderna härvid närmast söka ledning i de av bolagen för taxering till skogsaccis avlämnade deklARATIONERNA. På enbart denna grund kan emellertid — av skäl för vilka här icke torde behöva närmare redogöras — någon exakt beräkning icke göras för bevillingstaxeringen. Följden blir, att någon av de efterföljande instanserna undanröjer taxeringen såsom icke behörigen åsatt.

Det är emellertid icke endast kommunerna, som bli lidande genom det gällande beskattningssystemet. Indirekt drabbas även enskilda skattskyldiga därav, framförallt ägarna av jordbruksfastigheter med tillhörande skog. En enskild skogsägare kan i regel icke för varje år taga ut så stor inkomst av skogen, att han kommer i tillfälle att avdraga det genom fastighetsbevilling beskattade beloppet. När sedan under visst år en större avverkning äger rum, får den skattskyldige likväl icke avdraga mer än det för samma år beräknade procentavdraget. För de stora skogsägarna, framförallt trävarubolagen, åter gäller, att dessa kunna enligt reglerna för uthållig skogsdrift avverka skogen å sina fastigheter i tur och ordning under olika år och likväl varje år komma i åtnjutande av det procentuella avdraget, beräknat efter taxeringsvärdet å *samtliga* i deras ägo befintliga fastigheter. I förhållandet mellan dessa olika slag av skattskyldiga får sålunda den mindre skogsägaren, d. v. s. som regel den enskilde utövaren av lantmannanäringen, bära en proportionellt större andel av den kommunala skattetungan. Att lindringen i bolagens skattskyldighet även återverkar på andra enskilda skattedragare än fastighetsägarna, nämligen i form av höjd utdebitering, säger sig självt. Rättvisan kräver att skattelagarna så avfattas, att de drabba alla skattskyldiga lika i förhållande till deras inkomst.

Det bör här framhållas, att beträffande staten tillhöriga skogar de

inkomster, vilka härflutit av fastigheter inom varje särskilt revir, bruka sammanföras till en enhetssiffra och för beskattning fördelas på ovan omnämmt sätt.

Enligt det ovan sagda framstår det sålunda såsom ett önskemål, såväl ur det allmännas synpunkt som med hänsyn till de enskilda skattskyldiga, att de på förevarande område gällande beskattningsreglerna ändras. Det förslag till sådana regler, som propositionen nr 102 framlägger och för vilkas innehåll i det föregående redogjorts, kan emellertid enligt under-tecknades mening icke sägas tillgodose de krav, som i detta avseende få betraktas såsom önskvärda. Enligt vår uppfattning torde tvärtom föreskriften i förslagets 18 §, som fastslår begreppet förvaltningsenhet, giva en plattform för ökat missbruk från skogsbolagens sida i förut antydd riktning. Det torde nämligen bliva lätt nog för bolagen att för beskattningen uppgiva sin inkomst från samtliga skogar såsom en förvaltningsenhet, under hänvisning till att de alla stå under överinseende av en enda av bolaget utsedd person, dess skogschef. Den för fastigheterna gemensamma bokföring, till vilken under nu gällande föreskrifters tillämpningstid så ofta hänvisats, torde jämväl kunna tagas till intäkt för att alla ett bolags fastigheter ekonomiskt sett utgöra en naturlig enhet.

Även den föreslagna lydelsen av 56 § med därtill hörande anvisningar giver anledning till anmärkningar, Dessa anmärkningar gälla de i paragrafen givna supplementära föreskrifterna för fördelning på olika kommuner av den bevillningspliktiga inkomsten av fast egendom. I förhållande till vad kommunalskatteskommittén härutinnan föreslagit, vilket förslag icke innebar någon nyhet utöver nu gällande rätt, innefattar det kungl. förslaget en förbättring i så måtto, att inkomstens fördelning till beskattning mellan kommunerna förutsättes kunna ske i förhållande till den bruttointäkt, som härflutit inom varje kommun. Då denna fördelningsgrund nämnes före fördelningsgrunden efter taxeringsvärdena, torde det få antagas, att den såsom regel tänkts skola komma att tillämpas oftare än denna. Helt säkert skulle emellertid detta icke komma att bliva fallet. Så länge nämligen icke fastighetsägarna åläggas att till ledning vid taxeringen uppgiva beloppet av bruttoinkomsten inom varje kommun, äro ju beskattningsmyndigheterna hänvisade till att själva utreda detta. Men härvid duger icke den källa till kunskap, som är för myndigheterna tillgänglig, nämligen uppgiften för taxering till skogsaccis, vilken upptager skogsvärdena efter en beräkning, som icke sammanfaller med den för utfinnande av bevillningspliktig inkomst tillämpliga. Av dessa skäl torde det alltså kunna förväntas, att av de givna reglerna den, som tillstodjer fördelning efter förhållandet mellan fastigheternas inom de olika kommunerna taxeringsvärden, praktiskt taget bleve huvudregeln. Ett antagande, sådant som kommunalskatteskommittén härutinnan gör, nämligen att för sådana fall, då inkomstfördelningen är av större aktuellt intresse för de olika kommunerna, den för den egentliga huvud-

regelns — d. v. s. den som säger, att inkomsten skall tagas till beskattning i varje kommun till så stor del, som kan anses hava inom kommunen influtit — tillämpning nödiga utredningen även skall åstadkommas, torde kunna bemötas med en blott hänvisning till vad ovan sagts rörande kommunernas ringa möjligheter i sådant avseende.

När fråga härefter uppkommer, huru de föreslagna bestämmelserna lämpligen böra förändras för att rättvisa och riktiga resultat av beskattningen skola erhållas, hava undertecknade främst velat betona önskvärheten av att förvaltningsenheterna enligt 18 § lokaliseras till var kommun för sig. I många fall äro de inom en och samma kommun belägna skogarna, vilka tillhöra ett bolag, av den utsträckning, att de normalt böra kunna för sig utgöra ett eller flera förvaltningsdistrikt. (Här kan såsom exempel nämnas, att inom Hällesjö socken i Jämtland finnas skogar, tillhöriga ett enda bolag, vilka hava en areal av 44,000 hektar.) Men även där så icke är förhållandet, bör svårighet icke möta att i beskattningsavseende inskränka förvaltningsenheterna efter kommun. Härav skulle ock följa, att reglerna i 56 § med anvisningar bortfölla i vad de innefatta föreskrift om viss fördelning av inkomst mellan kommuner.

Skulle emellertid förslaget 18 § anses böra bibehållas oförändrad, så böra i allt fall nyssberörda fördelningsregler undergå den förändring, att stadgandet om taxeringsvärdenas inbördes förhållande såsom fördelningsgrund helt utgå. Skogsägarna bleve då hänvisade till att åstadkomma utredning för en exakt fördelning av inkomsten jämlikt huvudregeln. Sådan skyldighet skulle givetvis komma att åligga dem även för den händelse inkomstkällan jordbruksfastighet begränsades till varje kommun för sig. Att åläggandet av dylik skyldighet icke skulle komma att medföra några avsevärda uppoffringar för de bokföringspliktiga skogsbolagen, är undertecknades bestämda åsikt. Såsom stöd härför kan åberopas bland annat vad som framkommit i ett under regeringsrättens prövning fört men ännu ej avgjort skattemål. Klaganden i detta mål är en lappmarkskommun, och målet gäller kommunens rätt att efter vissa grunder beskatta den inkomst, som härflutit från inom kommunen belägna, nio olika bolag tillhöriga fastigheter. Beträffande fem av dessa bolag gäller, att de uppgivit den i kommunen skattepliktiga inkomsten med beräkning efter fastigheternas taxeringsvärden; två bolag hava betraktat sina till kommunen hörande fastighetskomplex såsom för sig förvaltningsenheter; de två återstående hava haft sina fastigheter indelade i inspektionsdistrikt samt fördelat den från fastigheterna i varje distrikt härrörande inkomsten efter taxeringsvärdena inom de olika kommunerna. Men ett av sistnämnda två bolag, vilket bolag äger fastigheter inom fyra olika län, har redan påföljande år övergått till att beräkna sin inkomst sådan den härflutit från varje särskild kommun. — Vad som sålunda befunnits möjligt för vissa bolag, synes böra kunna ske även beträffande övriga bolag.

Med stöd av det anförda få undertecknade hemställa, att riksdagen, för

den händelse Kungl. Maj:ts förevarande förslag till kommunalskattelag m. m. varder i huvudsak av riksdagen antaget, måtte besluta,

dels att till 18 § a) i dess föreslagna lydelse göres följande tillägg: »dock att såsom en förvaltningsenhet icke må betraktas komplex av fastigheter, hörande till olika kommuner eller från varandra skilda komplex inom samma kommuner»;

dels att, för det fall att tillägg till 18 § av nyssberört innehåll beslutas, andra stycket i den föreslagna 56 § måtte helt utgå, eller att, för den händelse tillägget icke varder beslutat, orden »eller till det förhållande, vari fastigheternas taxeringsvärden stått till varandra» i stället strykas;

dels ock att de ändringar vidtagas beträffande anvisningarna till berörda paragrafer, som av det ovanstående kunna föranledas.

Stockholm den 15 mars 1927.

A. O. Frändén.

H. Andersson.

N. Gabrielsson.